

„VAN RÁ POÉNOD?”

Beszélgetés Kőhalmi Zoltánnal

Kivételezett helyzetben éreztem magam az egyik hétfő délután, amikor korra Kőhalmi Zoltánnal interjút beszélünk meg. A komedistának ez az a napja, amit minden héten a HVG szerkesztőségében tölt. Grafikus kollégáival ekkor tervezik meg az aktuális címlapot, aminek munkafolyamatába most kicsit magam is beleláthattam. Kőhalmi Zoltán 2008 óta értelmi szerzője ezeknek a jól ismert borítóknak, és a HVG-s munka – saját bevallása szerint – némi állandóságot és helyhez kötöttséget ad az életében. A Dumaszínházban, a televízióban és más színpadokon nagy népszerűsége szert tett stand-upos a műfaj hazai történetéről és jellemzőiről, a kabarétól elszoktatott közönségről, a humor műfajainak ingamozgásáról, a Charlie Hebdóról, valamint szorongásról, felelősségről, fekete humorról és stand-upos primadonnákról mesélt. (Kőhalmi Zoltánnal VIDA VIRÁG készített interjút, a beszélgetést azonban ezúttal az interjúalany kezdte.)

– Megkerestelek az interneten, hogy tudjam, ki fog ma velem interjúzni. Ahogy be akartam írni a nevedet a lap nevével együtt, megnyomtam véletlenül az entert, és addig sikerült begépelnem, hogy „Vida Virág Szép”. Ez így rendben is van, de láttam, hogy te embereket rajzolsz körül performanszokon!

– *Ex igaz, de ma nem tervezek ilyesmit. Kifejezetten újságírói minőségben jöttem.*

– Ennek örülök...

– *Nem bánám viszont, ha egy kicsit te rajzolnád most körül nekem először Fábry Sándort. Az ő műsorából ismert meg ugyanis téged a magyar közönség. Mentorként állt mögöttetek a showman, vagy „csak” lehetőséget adott?*

– Nem jellemző ebben a műfajban, hogy a tudást átadják egymásnak a szakma szereplői. Fábry ebben különleges volt, azt érezte, hogy ő olyan, mint egy osztályfőnök, szeretne felkarolni a fiatalokat. Lehetőséget adott nekünk és reklámozott minket, ahol csak tudott. Például amikor még csak gegmen voltam mögötte tizenéve, az interjúiban

ő név szerint megemlített minket, ami közel sem volt szokványos dolog. A Showder Klub cím miatt – ami eredetileg csak egy rovat volt a műsorában – nagyon sokan azt gondolták, vagy gondolják ma is, hogy a saját műsorunkban is a főnökünk volt. Én akkor is azt gondoltam, hogy különbözni kellene tőle, de a producernek az volt az érdeke, hogy összekapcsolja ezt a két műsort, viszont Sándor sosem volt ebben se szerző, se szerkesztő. Szerintem a műsor Duma Klub – a „Klub” a televíziós csatorna miatt elengedhetetlen – vagy bármi más néven szerencsésebb lett volna. Úgy indultunk, hogy mi voltunk a kis Fábryk. Mi meg közben magunk között létrehoztuk ezt a társaságot, a Dumaszínházat, ami franchise-ként működik, és letarolta az egész országot. Szinte már nincs olyan nagyváros, ahol ne lenne Dumaszínház. Mi pedig cirkulálunk – körülbelül egy fél év alatt érünk körbe. Budapesten pedig van egy állandó színházunk a Corvin környékén.

– *Valóban kinőtte magát ez a jellemzően egyszemélyes műfaj Magyarországon, így gondolom, létezik szakmai összetartás, mert anélkül nem ment volna.*

– Nem igazán. Ez egy olyan szakma, amiben nincs túlságosan nagy összetartás. Azt szoktam mondani, hogy ez egy olyan társulat, ahol huszonakárhány primadonna van...

– *Ha viszont a stand-up primadonnák közössége, akkor feltételezem, van valamiféle hierarchiaharc is köztetek...*

– Mindenki jó akar lenni, ez természetes, és valahol mindenkinek ez az érdeke is. Tudod, olyanok vagyunk, mint egy doboz bonbon, ami tele van különleges ízekkel és formákkal, de ha egyetlenegy is rossz benne, akkor legközelebb már nem fogod megvenni azt a doboz bonbont. Mint minden kollektívában, vannak itt is szimplán munkakapcsolatok, de persze vannak barátságok is.

– *Neked ki a barátod a szakmában? Ki az a kollégád, akire felnézel?*

– Akivel ajánljuk és szeretjük egymást, az Bödőcs Tibor kollégám. Vele szeretek együtt dolgozni is. És mivel magamat nem mondhatom, őt tartom a legjobbnak.

– *De ha mondhatnád, akkor magadat mondanád?*

– Hát... nagy kérdés! *(Nevet.)* Tiborral ez inkább csak egy játék közöttünk, hogy ezen rugózunk.

– *És ő magát mondaná?*

– Ő magát mondaná, ismerem! De mivel ő sem mondhatja magát, ezért ő meg engem mondana. Hozzá szoktam tenni, hogy Bődöcs felesége Kőhalmi-rajongó... Tibor nagyon jó barátom. Sok közös dolgot éltünk már át együtt. Volt például egy olyan élményünk a szilveszteri rádiókabaré felvétele után – amikor Tibornak sikerült villámgyorsan lerészegednie a saját pálinkájától, amit körbekínált –, hogy leesett a székről, és Bajor Imre segítette fel. Érted, Bajor Imre... Aztán azzal ugrattuk, hogy na, az milyen részeg, akit Bajor Imre segít föl az asztalhoz? Volt folytatása is a dolognak, mert azon az estén ketten tántorogtunk haza a Stefánián, ahol azt ordítottuk, hogy ikercsillagok vagyunk. Tibi aztán a színpadi show-ba is beépítette a történetet, kiegészítve azzal, hogy az az igazán részeg, akit Bajor Imre segít fel és Kőhalmi kísér haza.

– *Nincs köztetek egyáltalán szakmai féltékenység? Közismert, hogy te maximalista vagy.*

– Sándor György is ezt kérdezte tőlünk. De nincs. Pedig ez pont egy ilyen szakma, amiben benne van, hogy én akarok a jobb lenni ma este. Tiborral inkább hajtjuk, inspiráljuk egymást. Én magamhoz mérem magam, és tapsban mérem a sikert. Azt érzem, hogy minden nézőt szeretnék magammal ragadni, azt is, aki a leghátsó sorban titokban nyomogatja a telefonját. Régen volt olyan, hogy pontoztak az asztalok és megőrültem, amikor az egyik asztaltól kaptam egy négyest. Az nagyon rossz volt!

– *Annak idején az iskolában is ennyire megviselt egy-egy négyes?*

– Szentesen anyukám tanárnő volt abban az általános iskolában, ahová jártam. Alig vártam, hogy elkerüljek Szegedre gimnáziumba, és tiszta lappal indulhassak. Jó tanuló voltam, de tele vagyok szorongással. Sok szorongással kötött görcs vagyok... De nem baj, ebből élek.

– *Tehát „nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek”?*

– Abszolút. Végiggondoltam egyszer, és rájöttem, hogy a színpadon elmondott történetek mindig valamilyen valós szorongásos élményemből jönnek. Így aztán, ha belegondolok, a legtöbb történet rém kellemetlen rám nézve. Nem szándékosan szedem őket így össze, hanem ösztönösen ezekről beszélek. Viszont így van terápiás jellege a dolognak. És az a szerencse, hogy stressz meg új élethelyzet mindig van, tehát

mindig adódnak újabb, feldolgozandó témák, amiket ki kell hogy beszéljek. Így sosem fogok kifogyni a történetekből.

– A közönség szerinted mennyire veszi észre a gagjeidben a szorongásodat, a szomorú bohócot a nevető álarc mögött? Egyáltalán komolyan vesznek?

– Van, hogy nem vesznek komolyan. Sok mindent viccnek tartanak abból, amit mesélek. Olyan történeteket is, amik tényleg valóságosak, sokszor túlzásnak érzek. A Színházak Éjszakáján egy új ötlettel dob-
tuk fel a műsort, és Lovász Laci interaktívvá tette a programot egy Jung-
féle sokkérdéses önismereti teszttel, amiben választani kell, hogy ez
lennék vagy az lennék. Az volt benne a csavar, hogy megszavaztatták
a közönséget, szerintük én mit fogok válaszolni. Nagyon megdöbbenő
volt, hogy miket feltételeznek rólam! Például azt hitték, hogy pedáns
vagyok – volt ilyen kérdés –, és hogy jól bánok a pénzzel... Tehát ilyen
pozitív alaknak képzelnek. Pedig néha önkéntelenül is egy fiktív figurát
alakítok a színpadon. Tudom, ez kicsit skizofrén dolog... De azt érzem,
hogy az emberek sokkal jobban szeretnek, mint amennyire engem sze-
retni lehet. Nem az az ember vagyok, akit ők látnak. Rengeteg szép
dolgot feltételeznek rólam. Ahhoz, hogy megmaradjon az egészséges
énképem, állandóan figyelmeztetni kell magamat, hogy ők azt a Zolit
szeretik, aki nem biztos, hogy én vagyok. Normális embernek képzel-
nek. Pedig nem jellemző, hogy például rendszerető lennék. Nagyon
nehéz ember vagyok valójában – én mindig azt mondom... Nehéz ve-
lem együtt lenni, szerintem dolgozni is.

– Ha a feleségedet kérdeznénk, ő mit mondana?

– Biztosan ezt mondaná. Tőle azt szokták kérdezni, hogy otthon is
vicces vagyok-e. De már annyira unja ezt a kérdést, hogy azonnal azt
válaszolja, hogy nem. Pedig ez nem igaz! Persze, nem lehet az ember
állandóan vicces.

*– A mostani beszélgetésünk is meggyőz arról, hogy a való életben is szel-
lemes ember vagy, és el tudom képzelni, hogy a baráti közegekben mindig
könnyen válsz a társaság középpontjává. Viszont kicsit oximoronnak érzem,
hogy egy ilyen szorongó természettel kiállsz a színpadra vagy a televízió
kamerái elé, és egészen másképp működsz, mint ahogy a papírforma szerint egy
szorongó embernek kellene. Nem leblokkolsz, hanem éppen ekkor nyílsz meg.*

– Azt vettem észre, hogy sokkal rosszabb vagyok asztalnál, mint színpadon. Baráti társaságban például sokkal rosszabbul mondok vicceket,

mert nincs rajtam a figyelem. Írogató háttérember voltam korábban, és nem az, aki képes magára vonni a figyelmet egy társaságban. Barátok közt is csak akkor bontakozok ki, ha nagyon figyelnek rám. Ha nem, akkor képes vagyok csendben végigülni egy összejövetelt, és inkább cigarettázgatók hátul. Ha viszont kimegyek a színpadra és rajtam van a fény, akkor tudom, hogy a figyelem adott, az már megvan, és csak én ronthatom el, ha elveszítem. Ez ad erőt, ebből táplálkozom: a rám irányuló figyelemből. Megfigyeltem azt is, hogy ha osztoznom kell benne, már akkor is másképp működöm, és például párban nem vagyok túl jó. Visszahúzódó alkat vagyok, és kell, hogy bejelentsék, hogy „Következik...”.

– *Mi az előadói technikád: amikor a reflektorfényben állsz, inkább kizárod a közönséget a gondolataidból, és arctalan tömegként érzed a jelenlétüket, vagy szeretnél az emberekkel kontaktusba lépni?*

– Dehogyan zárom ki őket! A közönség nagyon fontos, az löki az embert előre. Bár baráti társaságban ez nem így működik. Volt egy korszakom, amikor lepróbáltam a poénokat a barátaim körében, de aztán felhagytam vele, mert sokkal sutább vagyok és rosszabbul mondom el, mint a színpadon. Persze minden humorista ezt teszi, lepróbálja a poénjait a szűk közegében, ami nagyon idegesítő, mert azt hiszed, hogy beszélgetsz velük, közben meg csak a műsorukat gyakorolják. Igazából a közönség előtt derül ki minden, élesben. Igyekszem mindenkire figyelni, de ehhez látnom kell az arcokat, a reakciókat. Ha úgy van világítva a terem, hogy az egész nézőtér teljes sötétségben van, az nagyon rossz érzés számomra, mert nincs meg a vizuális kapcsolat. Igyekszem mindenkire figyelni. Régebben – ez is egy önsanyargató dolog volt részemről – azt kerestem, ki az, aki nem nevet. Van olyan humorista, aki annak a három nézőnek beszél, aki jól szórakozik, én meg azon órlódtam, hogy az ott hátul, az miért nem szeret engem? És akkor őt próbáltam bevonni, pedig az is lehet, hogy ő csak így örül. De ennek is megvannak a trükkjei, hogy mindenki úgy érezze, neki beszél az előadó. Ez egy tanulható dolog, és tanulom is minden nap, mert nem feltétlenül vagyok színpadi ember.

– *Mikor ismerted fel, hogy a színpadon tudod kiadni leginkább a személyiségednek ezt az oldalát?*

– Író emberként kerültem a Rádiókabaréba, és nagyon sokáig mások háttéremberként dolgoztam. Hosszú ideig tartottam azt, hogy ezzel

a külsővel és hanggal nem fogok színpadra állni. Akkoriban különösen komikusan néztem ki: nagyon sovány voltam, rendezetlen fogsorral és hajjal. Az volt a rólam kialakult kép, hogy nem nagyon beszélek. Amikor bekerültem a kabaréba, körülvettek a gyerekkori ikonjaim – Fábry, Farkasházy, Nagy Bandó –, és örültem, hogy ott lehetek a közelükben. Mindig is ezt szerettem volna. Egyébként csak körülbelül az 1998-as Humorfesztiválig terveztem az életemet. Humorfesztivált nyolcévente rendeznek, és én 1990-ben, tizenkét évesen döntöttem el, hogy majd a következőn részt veszek. Miután lement a fesztivál, és a kabaréban kaptam munkát, egy kicsit vákuumba is került az életem. Írtam Fábry-nak a poénokat, de keveset, mert ott is az volt, hogy mindenki nagy-dumás volt, és egymást licitálták túl az emberek. Én meg szokásos módon elültem hátul. Utóbb azt képzeltek rólam, hogy én biztos nagyon nagy dolgokon gondolkodom. Azóta is van egy ilyen imidzsem Fábry-nál, hogy Zolika ritkán szólal meg, de akkor nagyot mond. Ebből jól eléledgeltem egy ideig. Aztán egészen véletlenül derült ki, hogy színpadon is működhetek, amikor Litkai Gergőt – aki teljesen összefogja és rendbe teszi ma a humorszakmát – megkereste a Godot Kávézó egy stand-up est ötletével, talán 2004-ben. Az akkori sztárok megfizethetetlenek voltak a kávéháznak, ezért az első műsorok a háttéremberek és az önjelölt örültek fellépéseiből álltak. Ekkor valahogy kedvet kaptam, hogy egyszer kipróbáljam magam. Anyám meg bátorított, mert ő nagyon szereti, ha Zolika szerepel. Az összes barátom eljött, mert nem hitték el, hogy kiállok a színpadra – beszélni. Mondta is Litkai, hogy a Zolika lehet, hogy nem lesz jó, de legalább hoz közönséget.

– *Azt olvastam, hogy néma számmal készültél az első fellépésedre.*

– Igen, egy pantomim számmal. Teljes rettegésben, nem lehetett hozzám szólni. Még egy héttel a fellépés előtt is ez volt a terv. Nem írtam poénokat, nem tudtam, hogy kell közönség előtt beszélni. Végül arra jutottam, hogy magamról fogok beszélni. Akkoriban nem volt rajtunk semmi nyomás, elvárás, mert nem volt kihez viszonyítanunk ezt az egészet, annyira nem ismertük a műfajt. A közönségnek sem volt viszonyítási alapja. Tét nélkül és jókedvűen álltunk a feladathoz, a saját bőrünkön tanultuk meg az egész szakmát. Maga a műfaj is annyira új volt az embereknek, hogy hihetetlenül barátságosan fogadtak bennünket. Azt hiszem, az egészben épp a sutasága volt a szerethető. Bennem meg a szerencsétlenségem, a beszédhibám... Az volt az érdekes – ami ma már a műfajhoz kapcsolódik –, hogy egy civil, egy átlagember

került a reflektorfénybe, és arról kezdett sztorizni, hogy a feleségem meg az anyám... Ez nagy különbség volt, mert az akkori humoristák megírt szövegeket adtak elő, és egy adott szerepben, karakterben léptek fel – soha nem tudtak meg, ők mit gondolnak.

– Azt mondtad, a saját bőrötökön tanultátok meg ezt a szakmát. Most hol tart a stand-up műfaj Magyarországon? Mennyire érzed kifinomultnak világviszonylatban a magyar teljesítményeket?

– Tíz-tizenegy éve csináljuk a stand-upot, és 2008-ban lett tévéműsor belőle. Ez nagy ugrást jelentett az ismeretségünkben. Onnantól kezdve rengeteg ember jött, hogy fel akar lépni, és megdöbrentő volt, hogy mindenki azt hitte, ez a dolog annyiból áll, hogy én is elmondom, mi van a nagyanyámmal. Volt, hogy felkértek konferanšníának egy-egy ilyen estre, de vissza kellett adnom a munkát, mert képtelen voltam lerángatni a lelkes beszélőket a színpadról. Az egyik műsor közepén megkértem Litkai Gergőt, hogy vegye át a vezetést, mert már másfél órája tart a műsor, és még csak a harmadik előadónál tartunk. De ma már profi gépezet az egész. Bődöcs Tibi szerintem világszínvonal, ő a legjobbak között van. Nem ismerhetek mindenkit, és az is igaz, hogy kisebb ország kisebb piacon könnyebb kitűnni, mint mondjuk Amerikában, ahol van háromezer komikus. Ha megnézek ma egy kortárs, nagyon megbecsült amerikai humoristát, és megvizsgálom, hogyan építi fel a műsorát, meg látom, hogyan csinálja Tibor, akkor azt tapasztalom, hogy nincs nagy különbség, vagy Tibor jobb. Jó, én elfogult vagyok vele, mert nagyon szeretem. De úgy látom, a magyar stand-up nagyon vegyes felvágott, eléggé hullámozó a színvonala, és ez látszik a tévéműsorban is.

– Amerikában azt tapasztaltam, hogy az élő stand-up show-kban évről évre újabb trendek alakulnak ki. Tavaly és idén például megszaporodtak a szexuális jellegű poénok, amit korábban szinte tabuként kerültek a humoristák. Tényleg léteznek trendek, irányok?

– Kicsit mintha forradalom lenne Amerikában. Rengeteg női komikus áll elő ezzel a témával. Szerintem Magyarországon nincs jelen olyan hosszú ideje a stand-up, hogy valódi irányzatokat lehetne felfedezni benne. Ebben a tízéves távlatban az történt, hogy a Dumaszínház nagyvállalat lett, és olyan szinten kiszorított mindent a piacról, hogy gyakorlatilag nincs olyan stand-up humorista, aki ne közénk tartozna, és nincs más műfaj sem. Annyira ez lett a humor a színpadon, hogy el-

szoktattuk az embereket például a kabaréjelenetektől. De szerintem van egy érdekes ingamozgás a humorban, hogy egyszer ez, egyszer az a műfaj erősödik meg és lesz népszerű. Egy irányzatra emlékszem, amikor a Holló Színház és a Monty Python-stílus eluralta a kilencvenes évek humorát. Akkor a Humorfesztiválon mindenki jelenetet írt, úgy kellett keresni az előadókat, akik díjat kaphattak.

– Hiányoznak a nők a magyar stand-up porondjáról. Mit gondolsz, ez minek tudható be?

– Szerintem nem merik kipróbálni magukat. Mindenhol a világon vannak. Például Karafiáth Orsit többször próbálták kapacitálni erre a dologra, hogy színesítse a műsort, de valóban kevés nő próbálkozik meg a műfajjal. Pedig azt cáfolnám, hogy a nőknek nincs ugyanolyan jó humorérzékük. Színészek, újságírók, írók között rengeteg jó humorú, komikus gondolkodású nő van, szerintem inkább csak nem vonzó nekik kiállni a színpadra – nem tudom, miért. Kormos Anett volt talán az első, aki vállalta, hogy megmutatkozik a műfajban, és akit nagyon kedvelek barátként, de a színpadon nagyon sokszor az volt, hogy mint-ha direkt olyan dolgokról beszélt volna, amit a férfiak gondolnak a nőkről. Egyszer úgy meghallgatnám már, hogy mit gondol igazából egy nő. Hogy például annyi sztereotípiát van a női parkolásról, de milyen ezt belülről megélni. De ugyanennyire szeretnék látni egy igazi cigány humoristát, aki elkezd a tabutémákat is feszegetni.

– Ezek szerint van még árnyalat, ami színesíthetné a magyar stand-up palettáját... Bár homogénnek nem nevezném a szakmát, mégis vannak áthallások. Te hogyan látod, hatnak egymásra a műfaj hazai képviselői?

– Eleinte nagyon érződött ez, és adódtak is belőle konfliktusok. Nemcsak témák és megoldások, néha poénok, de szófordulatok és beszédmódok is átragadtak egyikünkről a másikra. Szerintem most már vannak kiforrott előadói stílusok, és mindenki megtalálta a saját hangját. Manapság le lehet stoppolni poénokat: körbeküldjük e-mailben, hogy ez már az enyém. Engem egyébként úgy szoktak emlegetni, hogy olyan témákkal foglalkozom, amikkel más nem nagyon, ezért nincs nagyon átjárás. A humoristák között gyakori kérdés, ha történik valami a nagyvilágban, amire reflektálhatnak, hogy „Van már rá poénod?” Ha jól emlékszem, ez egy Karinthytól származó fekete humorú idézet, amikor két szerző beszélgetett, és az egyik említette, hogy meghalt az anyja, és akkor tette fel a másik ezt a kérdést.

– *Meddig lehet elmenni a fekete humorral és a viccelődéssel? Szerinted a humoristák szájukra vehetik például a mostani párizsi terrorcselekményt? Éppen ugyanebben a városban a Charlie Hebdo szerkesztőinek tragikus halála figyelmeztető jelzés lehet arra, hogy az ebben a könnyed műfajban létrejövő alkotásoknak súlyos következményei és veszélyei is lehetnek.*

– Nyilvánvaló, hogy semmilyen véleménynyilvánításra nem lehet erőszak a válasz, viszont a Charlie Hebdo a humornak egy olyan válfaja, ami nagyon durván provokál, ráadásul begőzölt vallási fanatikusokat. A Charlie Hebdo abban látja az értéket, hogy bármit megmondhat és bármit kimondhat. Egyébként sokszor felteszik nekem ezt a kérdést, és én többnyire ugyanazt válaszolom rá, hogy szerintem viccelni minden-
nel lehet, csak az nem mindegy, hogy hogyan és miért. Ha valaminek csak az a célja, hogy sértsen és bántson, az nem poén, és az megenged-
hetetlen. De alapvetően lehet viccelni a halállal is. Csak úgy látszik, van, amivel nem praktikus.

– *Hogyan lehet ebbe a szakmába ma bekerülni?*

– A stand-up színházaknak a világon mindenhol van egy Open Mic nevű estje, amelyen bárki felléphet. Ez most is platform arra, hogy új arcok mutatkozzanak be. Hozzánk az első időkben a környékről járt le ugyanaz az öt-hat örült, alkalomról alkalomra, de tényleg örültek voltak! Volt, aki guminővel táncolt, volt, aki tyúkot hozott fel a színpadra, ami a műsor alatt odatojt. Emlékszem, volt egy idős vak bácsi, akit a felesége kísért el, és nagyon élvezte a bácsi vicceit, amin rajta kívül nem sokan nevettek. És a bácsinak integetni sem lehetett, hogy vége, és jöjjön le, hanem a néninek szóltak, aki felment, és szépen levezette a színpadról. A néni pedig azt mesélte, hogy a (vak) férje találta fel a Tetríst. Hihetetlen hőskor volt!

– *Ma viszont már, ahogy mondtad is, profi gépezetté vált a stand-up Magyarországon. Te pedig a műfaj egyik legismertebb képviselője lettél. Hogyan viszonyulsz ehhez a népszerűséghez?*

– Nagyon nagy felelősség van rajtam. Az emberek azt hiszik, hogy ismernek. Sőt azt hiszik, hogy a barátjuk vagyok, és úgy jönnek oda hozzám, mintha ezer éve ismernénk egymást. Olyan dolgokat osztanak meg velem, amit a legjobb barátjuknak kellene elmesélniük. Volt például egy férfi, aki azt a történetet mondta el egy kocsmában, hogy a kórházban tizenkét évesen hogyan molesztálta egy orvos éjszakánként. Még az édesanyjának sem beszélt erről soha, de most utánakeresett az

orvosnak, aki még él, a hetvenes éveiben jár, és abban kért tőlem tanácsot, hogy szerintem feljelentse-e az orvost. Ilyenkor nem lehet egyszerűen felállni és elmenni. Még órákig söröztünk és beszélgettünk. De ez egy ilyen műfaj, megszoktam, hogy ismernek. Szerintem akkor működik igazán a dolog, ha az emberek általam és a történeteim által magukra is ráismernek. De az pont elég, ha helyel-közzel elhiszik, hogy magamról beszélek.